

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГІЇ НА БУКОВИНІ: РОЛЬ ПРОФЕСОРА З. Н. ГРЖЕБІНА ЯК ЗАСНОВНИКА НАУКОВОЇ ДЕРМАТОВЕНЕРОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ

*О. І. Денисенко, М. П. Перепічка, С. С. Ткачук, М. Ю. Гаєвська, Н. Б. Бродовська,
М. В. Сторожук, Х.-Б. А. Волошина*

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

У роботі висвітлено основні історичні віхи становлення дерматовенерологічної служби у Чернівецькій області (Північній Буковині) та роль доктора медичних наук, професора Гржебіна Зіновія Наумовича, завідувача кафедри шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту в 1947-1956 рр., як засновника наукової дерматовенерологічної школи в регіоні.

Ключові слова:
дерматовенерологічна служба, Північна Буковина, професор Гржебін З. Н., наукова дерматовенерологічна школа.

Клінічна та експериментальна патологія 2023. Т.22, №2 (84). С. 71-76.

DOI:10.24061/1727-4338.XXII.2.84.2023.12

E-mail:
denysenko.olga@bsmu.edu.ua

THE ESTABLISHMENT OF DERMATOVENEROLOGY IN BUKOVINA: THE ROLE OF PROFESSOR Z. N. GRZHEBIN AS THE FOUNDER OF THE SCIENTIFIC SCHOOL OF DERMATOVENEROLOGY

*O. I. Denysenko, M. P. Perepichka, S. S. Tkachuk, M. Yu. Gaevska, N. B. Brodovska,
M. V. Storozhuk, K. – B. A. Voloshyna*

Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine

The paper highlights the main historical milestones of the formation of the dermatovenerology service in the Chernivtsi region (Northern Bukovina) and the role of the doctor of medical sciences, professor Grzhebin Zinovi Naumovich, the head of the Department of Skin and Venereal Diseases of the Chernivtsi State Medical Institute in 1947-1956, as the founder of the scientific dermatovenerology school in the region.

Key words:
dermatovenerological service, Northern Bukovina, professor Grzhebin Z. N., scientific dermatovenerological school.

Clinical and experimental pathology 2023. Vol.22, № 2 (84). P. 71-76.

Вступ

Початок надання спеціалізованої дерматовенерологічної допомоги населенню Північної Буковини пов'язують із відкриттям у 1886 році на базі Центральної лікарні міста Чернівці відділення хірургії та шкірних і венеричних хвороб, а становлення повноцінної дерматовенерологічної служби в області – зі створенням у липні 1940 року Чернівецького обласного шкірно-венерологічного диспансеру [1]. Водночас наукові дослідження з актуальних проблем дерматовенерологічної патології у регіоні розпочалися із заснування у 1944 році Чернівецького державного медичного інституту (нині – Буковинський державний медичний університет) [2]. Засновником наукової дерматовенерологічної школи на Буковині безперечно вважають доктора медичних наук, професора Гржебіна Зіновія Наумовича – визначного вченого, педагога, клініциста, завідувача кафедри шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного

медичного інституту в 1947-1956 рр. [3], 130-річчя від дня народження якого відмічає наукова спільнота Буковини у 2023 році.

Мета роботи

Розглянути основні історичні віхи становлення дерматовенерологічної служби у Чернівецькій області (Північній Буковині) та висвітлити роль професора З. Н. Гржебіна, завідувача кафедри шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту в 1947-1956 рр., як засновника наукової дерматовенерологічної школи в регіоні.

Основна частина

Згідно з історичними даними, державні медичні установи на Буковині з'явилися в XIX сторіччі, вони, зокрема, надавали медичну допомогу і пацієнтам із проблемами шкіри та венеричними хворобами. Надання спеціалізованої стаціонарної дерматовенерологічної допомоги населенню

Північної Буковини розпочалося після відкриття у 1886 році на базі Центральної лікарні міста Чернівці (нині – обласна клінічна лікарня) відділення хірургії та шкірних і венеричних хвороб (на 60 та 62 ліжка відповідно). Поступово кількість ліжок для хворих на шкірні та венеричні захворювання збільшувалася і в 1900 році створено окреме відділення на 150 ліжок. У 1932 році директором Центральної лікарні міста Чернівці призначено Є. Ісопеску, дерматовенеролога за фахом, за сприяння якого в 1933 році при лікарні відкрито амбулаторію для лікування хворих на очні та венеричні хвороби [1].

У липні 1940 року у м. Чернівці створено шкірно-венерологічний диспансер із 24 штатними співробітниками та стаціонаром на 130 ліжок, що значно підвищило рівень та якість надання населенню області дерматовенерологічної допомоги. У період другої світової війни диспансер згорнуто, а відновлено його роботу у квітні 1944 року із розширенням ліжкового фонду та проведенням активної лікувально-профілактичної, епідеміологічної, диспансерної, профілактичної роботи. Нині обласний шкірно-венерологічний диспансер у стані реорганізації. Спеціалізована дерматовенерологічна медична допомога в районах області надавалася і надається дерматовенерологами районних лікарень, а за необхідності – лікарями обласного диспансеру [1].

У післявоєнні роки актуальною проблемою дерматовенерологічної служби країни, у тому числі Чернівецької області, була висока захворюваність на інфекційні шкірні та венеричні захворювання, а також на хронічні дерматози. Значний вклад у підвищення рівня надання населенню Буковини

спеціалізованої дерматовенерологічної допомоги та зниження рівня захворюваності на інфекційні шкірні та венеричні хвороби внесли науковці кафедри шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту, яка заснована у квітні 1945 року [2]. З моменту створення кафедри її співробітники, поряд із навчально-методичною роботою, значну увагу приділяли наданню лікувально-консультативної допомоги закладам практичної охорони здоров'я та науково-дослідницькій роботі з вивчення етіопатогенезу, епідеміології, особливостей клінічного перебігу та удосконалення способів діагностики, лікування та профілактики дерматовенерологічної патології, найбільш актуальної в регіоні (дерматоікози, туберкульоз шкіри, сифілітична інфекція тощо) [4].

Першим завідувачем кафедри шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту (нині – кафедра дерматовенерології Буковинського державного медичного університету) був доцент Безюк Микола Григорович (1945-1947 рр.) [2], під його керівництвом на кафедрі організовано навчальний процес, створювалася матеріальна та навчально-методична бази кафедри, однак наукова робота ще не проводилася.

Засновником наукової дерматовенерологічної школи на Буковині закономірно вважають доктора медичних наук, професора Гржебіна Зіновія Наумовича (рис. 1), який очолював кафедру шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту з 1947 р. по 1956 р. [3, 4]. Гржебін Зіновій Наумович народився 31 травня 1893 року [5] і в поточному році наукова спільнота Буковини відмічає 130-річчя від дня його народження.

Рис. 1. Професор Гржебін Зіновій Наумович.

До призначення завідувачем кафедри шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту професор З. Н. Гржебін уже був відомим ученим, науковцем, педагогом та висококваліфікованим лікарем. Після закінчення медичного факультету університету З. Н. Гржебін працював ординатором клініки дерматології, у військовий час служив полковим лікарем та лікарем госпіталю. У 1923 р. Зіновій Наумович захистив дисертацію на здобуття ступеня доктора медицини та отримав звання професора; у 1926 р. опублікував монографію, присвячену дослідженню спинномозкової рідини при сифілісі, яка була відзначена премією експертної комісії з освіти та науки. У 1927 р. професор З. Н. Гржебін як знаний науковець і клініцист, який вільно володів німецькою та французькою мовами, був направлений на стажування у Вірховську клініку (м. Берлін), а у 1930 р. – обраний делегатом на Міжнародний конгрес дерматологів у м. Копенгагені (Данія). За передвоєнні роки професор З. Н. Гржебін опублікував близько 100 наукових праць, серед яких відомі монографії, присвячені гістопатології шкіри, ураженню шкіри внаслідок впливу бойових отруйних речовин, діагностиці й лікуванню піодермій і сифілітичної інфекції та ін., під його керівництвом захищено 3 докторські та 9 кандидатських дисертацій [3].

У грудні 1947 р., згідно з Наказом МОЗ, професор З. Н. Гржебін був призначений завідувачем кафедри шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту [2]. Заснована в 1945 році кафедра шкірно-венеричних хвороб медичного інституту уже була укомплектована кадрами, здійснювався навчальний процес, створювалася

навчально-методична документація, однак наукові дослідження на кафедрі ще не проводилися: не було необхідної апаратури, реактивів, лабораторного приміщення тощо.

Перебуваючи на посаді завідувача кафедри, професор З. Н. Гржебін насамперед значну увагу приділяв педагогічному процесу, створенню навчально-методичних та наочних засобів. Професор З. Н. Гржебін був талановитим педагогом та прекрасним лектором; його змістовні лекції відвідували не лише студенти, але й практичні лікарі. У цей же час започатковано роботу студентського наукового гуртка [3].

Уже в перші роки перебування професора З. Н. Гржебіна на посаді завідувача кафедри розпочато науково-дослідну роботу кафедри, отримано приміщення для наукової лабораторії та забезпечено її необхідним лабораторним оснащенням (апаратура, реактиви тощо). Під керівництвом професора З. Н. Гржебіна співробітники кафедри шкірно-венеричних хвороб проводили наукові дослідження, які мали наукову новизну та відзначалися практичним спрямуванням з урахуванням особливостей дерматологічної та венерологічної патології у Чернівецькій області. Пріоритетними напрямками наукової роботи кафедри було вивчення питань етіопатогенезу, клініки, діагностики, лікування та профілактики сифілітичної інфекції, туберкульозу шкіри, дерматомікозів (грибкових хвороб шкіри), які були особливо актуальними на Буковині у післявоєнний час. Варто зазначити, що до науково-дослідної роботи залучалися не лише співробітники кафедри, але й практичні лікарі, клінічні ординатори та студенти-гуртківці (рис. 2) [4, 6].

Рис. 2. Професор З. Н. Гржебін із співробітниками кафедри та клініки (1953 р.).

Підсумком багаторічних наукових досліджень кафедри під керівництвом професора З. Н. Гржебіна стали: розробка удосконалених схем діагностики і лікування інфекційних та неінфекційних дерматозів і венеричних хвороб та впровадження їх у медичну практику, захист дисертаційних робіт, видання монографії, наукові публікації, патенти, методичні рекомендації для лікарів, а також впровадження результатів наукової роботи у педагогічний процес, що сприяло підвищенню ефективності підготовки медичних фахівців. За період роботи в Чернівецькому державному медичному інституті особисто професором З. Н. Гржебіном опубліковано понад 50 наукових праць з актуальних проблем дерматовенерології, які мали важливе значення як для регіональної, так і для вітчизняної дерматовенерологічної науки [3].

Під науковим керівництвом професора З. Н. Гржебіна на базі кафедри шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту виконали й захистили кандидатські дисертації: М. Н. Бухарович – дисертація, присвячена дослідженню спинномозкової рідини у хворих на сифіліс та організації їх комплексного обстеження після закінчення лікування (1952 р.); Г. А. Троян – дисертація з вивчення дерматомікозів у Чернівецькій області (1953 р.); Ю. С. Касько – дисертація на тему лікування хворих на туберкульоз шкіри вітаміном D₂ у поєднанні з поверхневим руйнуванням та додатковим УФ-опроміненням шкірно-туберкульозних вогнищ (1954 р.); О. В. Пацаренюк – дисертація на тему комплексного обстеження дітей, народжених матерями, які хворіють чи перехворіли на сифіліс (1961 р.) [4, 6].

Водночас значну увагу професор З. Н. Гржебін приділяв лікувально-консультативній роботі та підвищенню кваліфікації практичних лікарів шляхом проведення засідань обласного наукового товариства дерматовенерологів, семінарів, переривчастих курсів тощо з ознайомленням лікарів із результатами наукової роботи кафедри, які у подальшому впроваджувалися у лікувальну практику та сприяли підвищенню рівня надання населенню області спеціалізованої дерматовенерологічної медичної допомоги [3].

У 1956 р. професор З. Н. Гржебін вийшов на пенсію, однак з 1958 р. по 1960 р. ще продовжував свою трудову та наукову діяльність на посаді завідувача відділу дерматології Українського науково-дослідного шкірно-венерологічного інституту (м. Харків). Помер Зіновій Наумович Гржебін 14 серпня 1961 р. на 68-му році життя [3].

За спогадами очевидців, професор З. Н. Гржебін відзначався високою організованістю, пунктуальністю, інтелігентністю, вимогливістю до себе і співробітників і водночас – доброзичливістю. Зіновій Наумович любив студентів, свою роботу, пишався своїми учнями, серед яких 3 доктори наук та 17 кандидатів наук, а 6 науковців у подальшому стали завідувачами кафедр дерматовенерології вищих навчальних медичних закладів [3].

Наукові дослідження, започатковані на кафедрі шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту професором З. Н. Гржебіним,

у подальшому продовжили співробітники кафедри під керівництвом його учня – професора Ю. С. Касько, який очолював кафедру в 1957-1984 рр., а також інші науковці, які працювали та працюють на кафедрі нині. В останні роки співробітники кафедри дерматовенерології Буковинського державного медичного університету проводять наукові дослідження, присвячені вивченню аспектів етіопатогенезу, удосконаленню діагностики, лікування та профілактики хронічних дерматозів (алергодерматози, псоріаз, червоний плоский лишай, акне, розацеа та ін.), які є найбільш актуальними у сучасній дерматології [7], наслідуючи наукові традиції, започатковані визначним науковцем, лікарем та педагогом – професором З. Н. Гржебіним.

Висновки

Спеціалізована дерматовенерологічна допомога населенню Північної Буковини надається з позаминулого сторіччя, а повноцінне її становлення відбулося за створення у 1940 р. Чернівецького обласного шкірно-венерологічного диспансеру. Наукові дослідження з проблем дерматовенерології розпочалися після заснування у 1944 році Чернівецького державного медичного інституту. Засновником наукової дерматовенерологічної школи на Буковині став професор З. Н. Гржебін – завідувач кафедри шкірно-венеричних хвороб Чернівецького державного медичного інституту в 1947-1956 рр., під керівництвом якого проводилися наукові дослідження з найбільш актуальних аспектів дерматовенерологічної патології, а наукові традиції, започатковані професором З. Н. Гржебіним, нині продовжують науковці кафедри дерматовенерології Буковинського державного медичного університету.

Список літератури

1. Бойко ВВ. Етапи розвитку дерматовенерологічної служби Буковини та історія формування Чернівецького обласного шкірно-венерологічного диспансеру. В: Матеріали науково-практ. конф. з міжнар. участю Сучасні методи діагностики та лікування коморбідної патології в дерматовенерологічній практиці на принципах доказової медицини; 2017 Чер 01-02; Чернівці. Чернівці: БДМУ; 2017, с. 16-9.
2. Бойчук Т, Мойсей А. Найважливіші дати в історії Чернівецького державного медичного інституту за перші 10 років діяльності. Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. 2019;4:6-11. doi: 10.24061/2411-6181.4.2019.140
3. Пішак ВП, Денисенко ОІ, Бродовська НБ, Височанська ТП. З. Н. Гржебін – визначний науковець, лікар, педагог. Клінічна та експериментальна патологія. 2009;8(1):122-4.
4. Бойчук ТМ, Денисенко ОІ. Сторінки історії та наукові здобутки кафедри дерматовенерології Вищого державного навчального закладу України «Буковинський державний медичний університет». В: Матеріали науково-практ. конф. з міжнар. участю. Сучасні методи діагностики та лікування коморбідної патології в дерматовенерологічній практиці на принципах доказової медицини; 2017 Чер 01-02; Чернівці. Чернівці: БДМУ; 2017, с. 11-6.
5. Кобизська АМ, Корнілова ЛЄ, укладачі. Імена в медицині у відгомоні часу. 2018 рік (січень – червень). Календар знаменних та пам'ятних дат. Київ; 2017. 85 с.
6. Бойчук Т, Мойсей А. Організація наукової діяльності Чернівецького державного медичного інституту в 1944-1954 рр. Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. 2016;2:7-23.

Клінічна та експериментальна патологія. 2023. Т.22, № 2 (84)

7. Денисенко О, Гулей Л, Гаєвська М, Перепічка М, Карвацька Ю, Бродовська Н. Наукові здобутки кафедри дерматовенерології Буковинського державного медичного університету: історичні віхи та сучасність (2010-2020 рр.). Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. 2020;4:11-5. doi: 10.24061/2411-6181.4.2020.214
4. Boichuk TM, Denysenko OI. Storinky istorii ta naukovi zdobutky kafedry dermatovenerologii Vyschoho derzhavnoho navchal'noho zakladu Ukrainy «Bukovyns'kyi derzhavnyi medychnyi universytet» [History pages and scientific achievements of the department of dermatovenerology of the Higher State Educational Institution of Ukraine «Bukovyn State Medical University»]. V: Materialy naukovoprakt. konf. z mizhnar. uchastiu Suchasni metody diahnozyky ta likuvannia komorbidnoi patolohii v dermatovenerologichnii praktytsi na pryntsyapk dokazovoi medytsyny; 2017 Cher 01-02; Chernivtsi. Chernivtsi: BDMU; 2017, p. 11-6. (in Ukrainian)
1. Boiko VV. Etapy rozvytku dermatovenerologichnoi sluzhby Bukovyny ta istoriia formuvannia Chernivets'koho oblasnoho shkirno-venerologichnoho dyspanseru [Stages of development of dermatovenerological service of Bukovyna and the history of formation of Chernivtsi regional skin and venereological dispensary]. V: Materialy naukovoprakt. konf. z mizhnar. uchastiu Suchasni metody diahnozyky ta likuvannia komorbidnoi patolohii v dermatovenerologichnii praktytsi na pryntsyapk dokazovoi medytsyny; 2017 Cher 01-02; Chernivtsi. Chernivtsi: BDMU; 2017, p. 16-9. (in Ukrainian)
5. Kobyzs'ka AM, Kornilova LIe, ukhadachi. Imena v medytsyni u vidhomoni chasu. 2018 rik (sichen' – cherven'). Kalendar znamennykh ta pam'iatnykh dat [Names in medicine echo the times. 2018 (January – June). Calendar of significant and memorable dates]. Kyiv; 2017. 85 p. (in Ukrainian)
2. Boychuk T, Moysay A. Naivazhlyvishi daty v istorii Chernivets'koho derzhavnoho medychnoho instytutu za pershi 10 rokiv diial'nosti [The most important dates in the history of Chernivtsi state medical institute for the first 10 years of activity]. Aktualini pytannia suspilnih nauk ta istorii meditsini. 2019;4:6-11. doi: 10.24061/2411-6181.4.2019.140 (in Ukrainian)
6. Boychuk T, Moysay A. Orhanizatsiia naukovoi diial'nosti Chernivets'koho derzhavnoho medychnoho instytutu v 1944-1954 rr. [Structure of science research in Chernivtsi state medical institute (1944-1954 years)]. Aktualini pytannia suspilnih nauk ta istorii meditsini. 2016;2:7-23. (in Ukrainian)
3. Pishak VP, Denysenko OI, Brodovs'ka NB, Vysochans'ka TP. Z. N. Grzhebin – vyznachnyi naukovets', likar, pedahoh [Z. N. Grzhebin is an outstanding scientist, doctor, and teacher]. Clinical and experimental pathology. 2009;8(1):122-4. (in Ukrainian)
7. Denysenko O, Hulei L, Haievskya M, Perepichka M, Karvatska Y, Brodovska N. Naukovi zdobutky kafedry dermatovenerologii Bukovyns'koho derzhavnoho medychnoho universytetu: istorichni vikhy ta suchasnist' (2010-2020 rr.) [Scientific achievements of the dermatovenerology department of Bukovinian state medical university: historical milestones and modernity (2010-2020)]. Aktualini pytannia suspilnih nauk ta istorii meditsini. 2020;4:11-5. doi: 10.24061/2411-6181.4.2020.214 (in Ukrainian)

Відомості про авторів:

Денисенко О. І. – д.мед.н., професор, завідувач кафедри дерматовенерології, Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна.

E-mail: denysenko.olga@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6656-8596>

Перепічка М. П. – к.мед.н., доцент кафедри дерматовенерології, Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна.

E-mail: perepichka.myhajlo@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8143-4489>

Ткачук С. С. – д.мед.н., професор, завідувач кафедри фізіології ім. Я. Д. Кіршенבלата, Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна.

E-mail: tkachuk.svitlana14@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4237-1902>

Гаєвська М. Ю. – к.мед.н., доцент кафедри дерматовенерології, Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна.

E-mail: hajevska.maryna@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8051-9395>

Бродовська Н. Б. – к.мед.н., асистент кафедри дерматовенерології, Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна.

E-mail: brodovska.nadiia@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2938-1789>

Сторожук М. В. – к.мед.н., асистент кафедри дерматовенерології, Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна.

E-mail: storozhuk.maryna@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5153-6815>

Волошина Х.-Б.А. – асистент кафедри дерматовенерології, Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна.

E-mail: kriscross.md@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0288-6285>

Information about authors:

Denysenko O. I. – Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Dermatovenerology, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

E-mail: denysenko.olga@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6656-8596>

Perepichka M. P. – Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the Department of Dermatoveneorology Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

E-mail: perepichka.myhajlo@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8143-4489>

Tkachuk S. S. – Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Department of Physiology named after Ya. D. Kirshenblat, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

E-mail: tkachuk.svitlana14@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0003-4237-1902>

Brodovska N. B. – Candidate of Medical Sciences, Assistant of the Department of Dermatoveneorology, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

E-mail: brodovska.nadiia@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2938-1789>

Storozhuk M. V. – Candidate of Medical Sciences, Assistant of the Department of Dermatoveneorology, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

E-mail: storozhuk.maryna@bsmu.edu.ua

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5153-6815>

Voloshyna K.-B.A. – Assistant of the Department of Dermatoveneorology, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine.

E-mail: kriscross.md@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0288-6285>

Стаття надійшла до редакції 18.05.2023

*© О. І. Денисенко, М. П. Перепічка, С. С. Ткачук, М. Ю. Гасєвська,
Н. Б. Бродовська, М. В. Сторожук, Х.-Б. А. Волошина*

